

стосується Польщі. Недовіряючи французам новий міністр закордонних справ Ю. Бек розпочав зближення із Німеччиною, що врешті респт вилилось в укладення польсько-німецького пакту 26 січня 1934 р.. Для А. Гітлера це був важливий крок у його стратегії: відірвати Польщу від Франції та нанести удар по системі колективної безпеки й союзницьким відносинам французів у Східній Європі. Таким чином, перша спроба мирного врегулювання відносин із нацистською Німеччиною завершилась провалом. Б. Муссоліні у своїй статті від 31 грудня 1933 р. писав: «Якщо не можна переглядати договори за «пактом чотирьох», говоритиме її величність гармата» [3, с. 140].

Список використаних джерел та літератури

1. Medlicott W. N. British foreign policy since Versailles. London; Methuen & Co. Ltd., 1940. 316 p.
2. Гриценко А. П. Усі уроки до курсу «Всесвітня історія». 10 клас. Стандартний та академічний рівні. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 239[1] с.
3. Дюррозель Ж. Б.. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / пер. з франц. Є. Марічев, Л. Погорєлова, В. Чайковський. К.: Основи, 1999. 903 с.
4. Хрестоматія зі всесвітньої історії. 10 клас.: в 2 ч. Частина 2 / Упорядник А.П. Гриценко. Харків: Вид. група «Основа», 2013. 127[1] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 09(117)).
5. Ширер В. Злет і падіння Третього Рейху. Історія нацистської Німеччини / пер. К. Дуса, О. Надтока. К.: Наш Формат, 2017. Т. 1. 704 с.
Наук. керівн.: Артюх В. О., кандидат філософських наук, доцент

Гриценко Віталій

ВІЙСЬКОВІ ОПЕРАЦІЇ ТА ЗАВОЮВАННЯ РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

У статті розкрито вплив військових кампаній Римської імперії на її формування та взаємодію з різними регіонами.

Ключові слова: *Римська імперія, військові операції, конфлікт, війни.*

Вивчення військових операцій Римської імперії актуальне для розуміння виникнення світових держав та стратегій античності. Римська імперія, що існувала від V століття до н.е. до V століття н.е., визначалася не лише величезним територіальним розмаїттям, але й розгалуженою системою військових операцій та завоювань. Ця довга історія військових подій слугує ключовим елементом для розуміння формування імперської могутності Риму. В даному контексті, дослідження військових кампаній на різних фронтах, від Італії до Середземномор'я, Сходу та Північного заходу, вказує на невід'ємну роль стратегічного мислення та військової дипломатії у становленні та розквіті Римської імперії.

У період ранньої Римської республіки (509–264 до н. е.) формування держави тісно пов'язане з територіальними розширеннями та військовими операціями в межах Італії. Серед іншого саме в контексті війн з'явився крилатий витраз «Горе переможеним» [7, с. 100]. Після вибуття тиранії та встановлення республіканського устрою, Рим ставив на збільшення свого територіального впливу.

Рання Римська республіка стикалася з численними племенами та містами-державами в Італії. Найважливішими противниками були сусідні латини, екви та сабіни. Виникнення конфліктів визначалося боротьбою за контроль над родючими землями, ресурсами та впливом [2, с. 111].

Ранній період республіки ознаменовується військовими кампаніями для захоплення нових територій. За часів консулів, таких як Гай Марцій Коріолан та Гней Марцій, Рим зумів розширити свою владу на різні частини Італії.

Однією з ключових війн цього періоду була війна проти Вольсків (493 до н.е.), в якій Рим вдався до військової операції, щоб взяти облогу з навколишніх міст. [1, с. 51].

Період Пунічних війн (264–146 до н.е.) визначений напруженими відносинами між Римом і Карфагеном. Ці конфлікти були вирішальними для

Римської республіки, спричинивши розширення впливу на Середземномор'я та становлячи перехід від республіки до імперії [1, с. 51].

Причини конфлікту:

- Територіальні суперечки: Боротьба за контроль над островами Сицилією та Сардинією стала важливим приводом до війни.
- Економічна конкуренція: Рим і Карфаген боролися за перевагу в торгівлі та контроль над морськими шляхами.

Хронологія війн:

– Перша Пунічна війна (264–241 до н.е.): Головними театрами були Сицилія та Сардинія. Військові операції включали морські битви та наступи на землі.

– Друга Пунічна війна (218–201 до н.е.): Карфагенський вождь Ганнібал перетнув Альпи та завдав римлянам серйозних втрат у Італії. Завершилася битвою при Замі, де Рим переміг.

Завершення війн:

– Третя Пунічна війна (149–146 до н.е.): Рим, вважаючи Карфаген загрозою, знищив місто. Вони стали практично єдиними господарями Середземномор'я [4].

Наслідки для Римської імперії:

– Розширення території: Після Пунічних війн Рим здобув владу над багатьма територіями Середземномор'я, що визначило його статус світової держави [3, с. 51-56].

– Зміни в армійській стратегії: Рим розвинув нові тактики, адаптовані до ведення війни в різних регіонах.

У період розквіту Римської республіки (200–146 до н.е.), військові кампанії в Східних регіонах, зокрема в Греції та Македонії, визначили геополітичний образ Римської імперії та впливали на подальший хід подій у Середземномор'ї.

Військові дії в Греції:

– Іллірійська війна (229–228 до н.е.): Рим взяв участь у конфліктах з іллірійцями для захисту своїх альянсів у Східній Адриатиці та забезпечення морської безпеки.

– Халкідійська війна (200–196 до н.е.): Римська республіка стикнулася з ахейським союзом та державами Етолії, забезпечивши свою присутність в Греції.

Військові події в Македонії:

– Перша та Друга Македонські війни (214–205 і 200–197 до н.е.): Рим вступив у конфлікт із македонцями під керівництвом Філіпа V та його сина Персія VI. Рим встановив свій вплив на Македонію та утвердився як силу в регіоні.

– Третя Македонська війна (171–168 до н.е.): Рим під керівництвом Луція Емілія Паула завершив підкорення Македонії, розгромивши македонського володаря Персія VI [2, с. 111].

Результати військових кампаній:

– Закріплення влади в Східних регіонах: Військові перемоги Риму забезпечили йому контроль над Грецією та Македонією, розширивши сферу впливу Римської імперії.

– Формування власних альянсів: Рим установив альянси та союзи з грецькими та македонськими містами, що допомагало йому у підтримці порядку та забезпеченні вірності союзників [6].

Під час епохи Великої Римської імперії (27 до н.е. – 476 н.е.), військові кампанії та завоювання нових територій стали ключовим елементом розширення римської держави та консолідації імперії.

Географічний обсяг імперії:

– Західні регіони: Військові операції у Галлії (Галійські війни, 58–50 до н.е.) та Іспанії (війни проти лусітанців, 154–133 до н.е.) дозволили Риму розширити свій вплив на заході Європи та Піренейський півострів.

– Східні регіони: Військові кампанії у Месопотамії (парфянські війни, 96–66 до н.е.) та в Анатолії (Міфридатові війни, 88–63 до н.е.) розширили сферу впливу Римської імперії на Сході.

Військові дії у північній та південній Африці:

– Війни в Північній Африці: Підпорядкування територій на північ від Сахари (наприклад, війни проти кінцугів, 19 до н.е.) дозволило контролювати важливі торгові шляхи та ресурси.

– Війни в Південній Африці: Римські війська провели військові операції в Ефіопії та Нубії, забезпечуючи імперії додаткові ресурси та зв'язки з африканським континентом [5].

Війни у північній та східній Європі:

– Війни проти германців та даків: Рим здійснював військові операції у північних та східних регіонах Європи, щоб утримати вплив на племена германців та даків.

Військові операції на Британських островах:

– Завоювання Британії: Кампанії римських легіонів в Британії (43-84 н. е.) призвели до часткового завоювання та контролю над територією, хоча повна підкорення зайняло значно більше часу.

Наслідки військових завоювань:

– Культурний обмін: Розширення імперії призвело до обміну культурними та економічними інноваціями між різними регіонами, створюючи єдиний римський світ.

– Адміністративні зміни: Нові завойовані території були інтегровані в адміністративну структуру імперії, що призвело до формування єдиної політичної системи.

Отже, вивчення військових операцій та завоювань Римської імперії розкриває значущий вплив цих подій на формування та розвиток держави. Рим завоював території в Італії, Середземномор'ї та Сході, що визначило геополітичний облик імперії. Рання Римська республіка і Пунічні війни стали

переломними етапами, встановивши контроль над Середземномор'ям. Завоювання Східних регіонів розширило сферу впливу, а військові операції у Галлії, Іспанії та інших регіонах утвердили Рим як світову державу. В цілому, військові події стали визначальним елементом формування і величі Римської імперії.

Список використаних джерел та літератури

1. Theodor Mommsen. History of Rome. Vol. 2 : From the Abolition of the Monarchy in Rome to the Union of Italy. 103 p.
2. Гриценко А. П. Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс). 6 клас. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 144 с. (Серія «Мій конспект»).
3. Книга для читання з історії Стародавнього світу. Частина 2. / упоряд. А.П. Гриценко. Харків : Вид. група «Основа», 2014. 110[2] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 05(125)).
4. Пунічні війни та Римська імперія. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/world history/32234/> (дата звернення: 20.12.2023).
5. Борен Г. К., Грант М. Історія Риму. *Американський історичний огляд* . 1979. Вип. 84, вип. 5. С. 1341.
6. Скотт Р. Б. Безсмертний вогонь: грецькі, перські та македонські війни. Оксфорд: Osprey, 2008. 64 с.
7. Хрестоматія з історії Стародавнього світу. 6 клас / упоряд. А.П. Гриценко. Харків : Вид. група «Основа», 2014. 128[1] с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 02(122)).

Наук. керів.: Мінченко М. В.

Зенченко Антон

СТАНОВЛЕННЯ ЯПОНІЇ ПОЛІТИЧНИМ ЦЕНТРОМ АЗІЙСЬКОГО СВІТУ

У статті йдеться про період модернізації та відкриття Японії в 1853 році, що призвело до швидкої трансформації країни в індустріальну імперію. Японські реформатори прагнули досягти конституційного устрою, індустріалізації та національної єдності, використовуючи